

O'SMIRLIK DAVRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.

Soyibnazarova Durdona

Termiz Davlat Universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti Amaliy psixologiya yo'nalishi

2-kurs 223-guruh talabasi

E-mail: soyibnazarovadurdona@gmail.com

Шарафуллаева Шахло Кахрамоновна

Терду психология кафедраси стажёр уқитувчи

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'smirlik davriga xos bo'lgan psixologik o'zgarishlar, emotsional va ijtimoiy shakllanish jarayonlari tahlil qilinadi. O'smirlarning ichki dunyosi, o'ziga xos muammolari, shuningdek, bu bosqichda sodir bo'ladigan individual va guruhiiy xatti-harakatlar ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Maqolada Zamira Nishanova va Ergash G'oziyevning ontogenez psixologiyasi sohasidagi ishlanmalariga tayangan holda, o'smirlik davrining murakkab psixologik manzarasi ochib beriladi.

Kalit so'zlar: O'smirlik, ontogenez, identitet, emotsional beqarorlik, ijtimoiy munosabatlar, shaxs rivojlanishi.

O'smirlik davri inson hayotidagi eng murakkab, ziddiyatli va shu bilan birga, rivojlanishga boy bosqichlardan biridir. Bu davrda bola organizmida nafaqat jismoniy, balki ruhiy va ijtimoiy o'zgarishlar ham jadallashadi. O'smirda o'zini anglash, mustaqil fikrlash, atrof-muhitga va o'z tengdoshlariga nisbatan munosabat shakllanadi. Psixologik jihatdan esa bu davrda ichki ziddiyatlar, emotsional beqarorlik, o'zini topishga intilish kuchli bo'ladi.

O'smirlik davrining umumiy xususiyatlari

O'smirlik – bu shaxs rivojlanishining o'tish davri bo'lib, biologik, psixologik va ijtimoiy omillar bir-biri bilan uzviy bog'liq tarzda kechadi. Bu bosqichda bolaning fikrlash doirasi kengayadi, o'zini anglash darajasi ortadi. Ular kattalarning fikriga tayanmay, mustaqil qaror qabul qilishga intiladilar. Ko'pincha bu jarayon ota-ona va farzand orasidagi ziddiyatlarga sabab bo'ladi. O'smirlar o'zlarini shaxs sifatida namoyon etishga harakat

qiladilar, bu esa ularda mustaqillikka intilish, tanqidiy fikrlash va ba'zan norozilik hissining kuchayishiga olib keladi.

Shaxsiy va emotsional o'zgarishlar

O'smirlilikda emotsional beqarorlik, o'zini past baholash, ichki ziddiyatlar kuchayadi. Bu davrda yoshlar o'zining qadr-qimmati, jamiyatdagi o'rni, kelajakdagi roli haqida chuqur o'ylay boshlaydilar. Do'stlik va guruhga mansublik masalasi muhim o'rin egallaydi. O'smirlar atrofdagilarning fikriga kuchli e'tibor qaratadilar, ba'zida bu ularning ichki dunyosida shubha, xavotir va tushkunlikni kuchaytiradi. Shaxsiylik hissi va mustaqillikka bo'lgan ehtiyoj ularni o'z xatti-harakatlariga baho berishga, o'zini boshqalardan ajratishga undaydi.

Ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlash zarurati

O'smirlar ijtimoiy tarmoqlarda o'zini boshqalar bilan solishtirish orqali psixologik bosim ostida qolishlari mumkin. Bunday holatlar ularda past baholanish, xavotir, hattoki depressiya alomatlariga olib keladi. Shu sababli oilaviy munosabatlarda iliqlik, tushunish va emotsional qo'llab-quvvatlash juda muhim. M. Zokirova ta'kidlaganidek, "o'smirlarning ruhiy salomatligi ularni tushunadigan, tinglaydigan va hissiy jihatdan yordamlasha oladigan kattalar mavjudligiga bog'liq"

O'smirlarning shaxsiy va axloqiy rivojlanishi

O'smirlilik – bu faqat biologik emas, balki axloqiy va shaxsiy o'sish bosqichidir. Bu davrda yoshlar o'zlarini jamiyat a'zosi sifatida anglay boshlaydilar, axloqiy qarorlar qabul qilishda mustaqillik izlaydilar. G'. Yo'ldoshev fikricha, "o'smir o'zining jamiyatdagi rolini tushuna boshlaydi, bu esa axloqiy mas'uliyatni hosil qiladi" Ushbu bosqichda shaxsiy qadriyatlar shakllana boshlaydi. Maktabda beriladigan tarbiya, sinfdoshlar o'rtasidagi munosabatlar, oila va muhitdagi axloqiy mezonlar o'smirlarga bevosita ta'sir qiladi. Bu davrda tarbiya jarayoni faqat nazorat emas, balki ishonch, hurmat va qo'llab-quvvatlashga asoslanishi zarur.

Xulosa

O'smirlilik davri – inson hayotidagi eng mas'uliyatli va muhim bosqichlardan biri. Bu davrda yuzaga keladigan psixologik o'zgarishlar, ijtimoiy muammolar va axloqiy qiyinchiliklar yoshlarning shaxs sifatida shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ota-ona, o'qituvchi va psixologlarning birgalikdagi harakati orqali sog'lom psixikaga ega, ijtimoiy faol va axloqan barqaror avlodni voyaga yetkazish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nishanova Z. Ontogenez psixologiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2020.
2. G‘oziyev E. Ontogenez psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Zokirova M. Psixologiya asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
4. Yo‘ldoshev G‘. Yosh davrlar psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016.
5. G‘aniyev A. M. Pedagogik psixologiya. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.